

Wyrok z dnia 17 grudnia 2001 r.

I PKN 752/00

Przewodniczący SSN Andrzej Kijowski, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera, Józef Iwulski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 17 grudnia 2001 r. sprawy z powództwa Antoniego W. przeciwko Szkole Podstawowej w G. o uznanie za bezskuteczne przeniesienie w stan nieczynny i ustalenie, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 2 czerwca 2000 r. [...]

o d d a l i u ł kasację i nie obciążył powoda kosztami postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Powód Antoni W. wniósł o uznanie za bezskuteczne przeniesienia go w stan nieczynny oraz o nakazanie udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia. Pozwana Szkoła Podstawowa w G. wniosła o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 14 października 1999 r., Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Koninie ustalił, że przeniesienie powoda w stan nieczynny jest bezskuteczne oraz że powód w okresie od 1 czerwca 1999 r. do 31 maja 2000 r. będzie korzystał z płatnego urlopu dla poratowania zdrowia.

Wyrok ten został uchylony w uwzględnieniu apelacji strony pozwanej wyrokiem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 14 stycznia 2000 r., postępowanie zniesione, a sprawa przekazana do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Koninie wyrokiem z dnia 24 marca 2000 r. [...] uznał za bezskuteczne przeniesienie powoda w stan nieczynny i ustalił, że w okresie od 1 czerwca 1999 r. do 31 maja 2000 r. korzysta on z urlopu dla poratowania zdrowia. Sąd pierwszej instancji ustalił, że powód był mianowanym nauczycielem na czas nie określony. W dniu 18 maja 1999 r. pozwana

szkoła poinformowała go o prawie wyboru przeniesienia w stan nieczynny lub rozwiązania stosunku pracy z przyczyn wskazanych w art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela. W dniu 25 maja 1999 r. komisja lekarska stwierdziła, że stan zdrowia powoda wymaga powstrzymania się od pracy w okresie od 1 czerwca 1999 r. do 31 maja 2000 r. Pismem z dnia 26 maja 1999 r. pozwana przeniosła powoda w stan nieczynny od 1 września 1999 r. do 29 lutego 2000 r. W dniu 31 maja 1999 r. powód złożył pozwanej wniosek o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia. Pismem z dnia 2 czerwca 1999 r. pozwana udzieliła powodowi urlopu dla poratowania zdrowia w okresie od 1 czerwca 1999 r. do 31 sierpnia 1999 r., podtrzymując decyzję o przeniesieniu go w stan nieczynny od 1 września 1999 r. do 29 lutego 2000 r. Sąd Pracy ustalił, że w pozwanej szkole miały miejsce zmiany organizacyjne, o których mowa w art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela. Sąd Pracy uznał, że art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela nakłada na dyrektora szkoły bezwzględny obowiązek udzielania nauczycielowi urlopu dla poratowania zdrowia w pełnym wymiarze. Oznacza to, że pracodawca nie może skrócić okresu jego trwania. Zdaniem Sądu bez znaczenia jest tu okoliczność, kiedy nauczyciel zawiadomił dyrektora szkoły o przyznanym mu przez komisję lekarską prawie do korzystania z urlopu dla poratowania zdrowia.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu wyrokiem z dnia 2 czerwca 2000 r. [...], w uwzględnieniu apelacji strony pozwanej, zmienił wyrok Sądu Rejonowego w ten sposób, że oddalił powództwo o uznanie bezskuteczności przeniesienia w stan nieczynny i ustalił, że powód korzystał z urlopu dla poratowania zdrowia w okresie od 1 września 1999 r. do 29 lutego 2000 r. Sąd drugiej instancji stwierdził, że ustalenia w przedmiocie konieczności przeniesienia powoda w stan nieczynny nie są kwestionowane. Spór dotyczy wpływu udzielonego powodowi urlopu dla poratowania zdrowia na skuteczność takiego przeniesienia. Uznał, że zgodnie z art. 20 ust. 6 Karty Nauczyciela, nauczyciel zachowuje w stanie nieczynnym prawo do wynagrodzenia zasadniczego i innych świadczeń pracowniczych. Tym „innym świadczeniem pracowniczym” może być także urlop dla poratowania zdrowia. Urlop dla poratowania zdrowia i stan nieczynny są samodzielnyymi, odrębnymi instytucjami prawnymi. Istnieje więc obowiązek udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia nauczycielowi w stanie nieczynnym. Pozostawanie w stanie nieczynnym przez okres sześciu miesięcy powoduje wygaśnięcie stosunku pracy (art. 20 ust. 6 i art. 26 ust. 1 pkt 5 Karty Nauczyciela). Skutek ten następuje z mocy prawa. Oznacza to, że nie można go zmienić wolą stron. Brak jest regulacji prawnej, która uzasadniałaby przy-

jęty przez Sąd Pracy pogląd, że wygaśnięcie stosunku pracy nauczyciela mianowanego nie może nastąpić w okresie korzystania z urlopu dla poratowania zdrowia. Powód został przeniesiony w stan nieczynny z dniem 1 września 1999 r. na podstawie aktu przeniesienia z dnia 26 maja 1999 r. Wniosek o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia powód złożył w dniu 31 maja 1999 r. Zatem udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia po dokonaniu przeniesienia w stan nieczynny nie mogło wpłynąć na skuteczność prawną tego przeniesienia. Pogląd Sądu pierwszej instancji, że nie jest istotne, kiedy powód złożył pozwanej wniosek o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia, jest błędny. Akt przeniesienia powoda w stan nieczynny został dokonany przed powstaniem roszczenia o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia. Udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia na czas wykraczający poza okres stanu nieczynnego, a zatem i poza trwanie stosunku pracy, nie jest możliwe. Udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia oznacza, że nauczyciel ma prawo powstrzymania się od pracy w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia. Tymczasem po ustaniu stosunku pracy pracownik nie ma obowiązku świadczenia pracy i zwolnienie go z wykonywania tego obowiązku jest bezprzedmiotowe (wyrok SN z dnia 14 lipca 1999 r., I PKN 156/99, OSNAPiUS 2000 r. nr 2 - wkładka).

Od tego wyroku kasację wniósł powód, który zarzucił naruszenie art. 20 ust. 1 w związku z art. 23 ust 1 pkt 2 i preambułą Karty Nauczyciela, a także art. 41 KP oraz art. 5 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw przez przyjęcie, że nauczyciela mianowanego czasowo niezdolnego do pracy, u którego komisja lekarska stwierdziła, że stan jego zdrowia wymaga powstrzymania się od pracy w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia, można przenieść w stan nieczynny z powodu zmian organizacyjnych. Powód zarzucił też naruszenie art. 73 Karty Nauczyciela przez przyjęcie, iż o okresie, na który zostaje udzielony urlop dla poratowania zdrowia, decyduje arbitralnie dyrektor szkoły, nie uwzględniając zaleceń komisji lekarskiej. W uzasadnieniu kasacji powód wywiódł w szczególności, że błędne jest ustalenie Sądu drugiej instancji, iż powód złożył wniosek o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia w dniu 31 maja 1999 r., gdyż takiego wniosku nigdy nie składał. Powód w dniu 23 maja 1999 r. poinformował jedynie, że przebywa na zwolnieniu lekarskim i będzie chorował dalej, bądź korzystał z urlopu dla poratowania zdrowia. Sąd drugiej instancji rozstrzygając sprawę pominął istotny fakt, iż powód cały czas do dnia 31 maja 1999 r. w związku z

chorobą przebywał na zwolnieniu lekarskim. Również przed terminem posiedzenia komisji lekarskiej powód uzyskał od dyrektora szkoły zaświadczenie o prawie do urlopu, które przedłożył na tym posiedzeniu komisji. Zatem okoliczności faktyczne w sprawie są odmienne od stanu faktycznego w powołanym wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 1999 r., I PKN 156/99, bowiem powód w czasie choroby, po orzeczeniu komisji lekarskiej, która stwierdziła, że stan jego zdrowia wymaga powstrzymania się od pracy w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia, został przeniesiony w stan nieczynny. Zgodnie z art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela dyrektor szkoły zobowiązany jest do udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia na okres do jednego roku nauczycielowi spełniającemu warunki do niego. Okres urlopu wyznaczony jest przez komisję lekarską, która posiada kwalifikacje, aby właściwie ocenić stan zdrowia nauczyciela i określić czas powstrzymania się od pracy w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia. Słuszność takiej wykładni oraz zastosowania art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela wynika z jej art. 23 ust. 1 pkt 2, który stwierdza, że stosunek pracy z nauczycielem mianowanym ulega rozwiązaniu w razie niezdolności nauczyciela do pracy spowodowanej chorobą, jeżeli okres tej niezdolności przekracza rok, przy czym po stwierdzeniu przez lekarza leczącego poprawy stanu zdrowia nauczyciela i możliwości powrotu do pracy - okres nieobecności w pracy spowodowanej chorobą może być przedłużony ponad rok, nie dłużej jednak niż do dwóch lat, licząc łącznie okres niezdolności do pracy i urlopu dla poratowania zdrowia. Jednocześnie, mając na uwadze preambułę do Karty Nauczyciela, która daje wyraz szczególnej rangi społecznej zawodu nauczyciela, trudno zgodzić się z wykładnią jej art. 20 ust. 1, że w przeciwieństwie do rozwiązań prawnych dotyczących innych pracowników, w szczególności art. 41 KP oraz art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, stawia nauczycieli mianowanych w gorszej sytuacji od pozostałych pracowników. Sprzeczne z tym jest przyjęcie, że dyrektor szkoły może, niezależnie od usprawiedliwionej nieobecności nauczyciela w pracy, przenieść go w stan nieczynny, co po sześciu miesiącach powoduje wygaśnięcie stosunku pracy. Dlatego zdaniem powoda w okresie usprawiedliwionej nieobecności w pracy na skutek choroby nauczyciela mianowanego nie można go skutecznie przenieść w stan nieczynny, gdyż przeczyłoby to celowi ustawy, dając dyrektorowi szkoły możliwość obchodzenia art. 23 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela.

Strona pozwana wniosła o oddalenie kasacji i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawą faktyczną rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji było między innymi ustalenie, że pismem z dnia 26 maja 1999 r. pozwana przeniosła powoda w stan nieczynny od 1 września 1999 r. do 29 lutego 2000 r. W dniu 31 maja 1999 r. powód złożył pozwanej wniosek o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia. Pismem z dnia 2 czerwca 1999 r. pozwana udzieliła powodowi urlopu dla poratowania zdrowia w okresie od 1 czerwca 1999 r. do 31 sierpnia 1999 r., podtrzymując decyzję o przeniesieniu go w stan nieczynny od 1 września 1999 r. do 29 lutego 2000 r. W kasacji powód twierdzi, że w ogóle nie składał wniosku o udzielenie mu urlopu dla poratowania zdrowia. Jest to twierdzenie sprzeczne z ustaleniem Sądu drugiej instancji, którego powód nie zakwestionował zarzutem naruszenia prawa procesowego. Już z tego względu nie może być ono uwzględnione, gdyż bez skutecznego podważenia ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku odpowiednim zarzutem naruszenia prawa procesowego, nie można odnosić naruszenia prawa materialnego do innego stanu faktycznego. Sąd Najwyższy bez skutecznego zakwestionowania ustaleń faktycznych, jest nimi związany. Analiza zarzutów naruszenia prawa materialnego musi być więc odniesiona do stanu faktycznego przyjętego w zaskarżonym wyroku, co w sprawie dotyczy zwłaszcza ustalenia, że powód w dniu 31 maja 1999 r. złożył wniosek o udzielenie mu urlopu dla poratowania zdrowia.

Sąd drugiej instancji oparł rozstrzygnięcie na wykładni przedstawionej w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 1999 r., I PKN 156/99 (OSNAPiUS 2000 r. nr 19, poz. 714), powtarzając w znacznym zakresie argumentację zawartą w jego uzasadnieniu. Podkreślenia wymaga, że stan faktyczny w sprawie, w której ten wyrok zapadł, był w istotnych elementach identyczny ze stanem faktycznym rozpoznawanej sprawy. W tamtym stanie faktycznym również nauczyciela przeniesiono w stan nieczynny po upływie pewnego okresu, a między tym przeniesieniem, a rozpoczęciem stanu nieczynnego nauczyciel złożył wniosek o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia. We wskazanym wyroku Sąd Najwyższy stwierdził, że nauczycielowi przeniesionemu w stan nieczynny przysługuje urlop dla poratowania zdrowia na okres nie dłuższy niż do czasu wygaśnięcia stosunku pracy. O skuteczności aktu przeniesienia

nauczyciela w stan nieczynny decydują okoliczności istniejące w chwili jego dokonania. Złożenie przez nauczyciela wniosku o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia po przeniesieniu go w stan nieczynny nie ma znaczenia dla prawnej skuteczności aktu przeniesienia. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy (poza argumentami już przytoczonymi przez Sąd drugiej instancji) stwierdził, że urlop dla poratowania zdrowia i stan nieczynny są samodzielными, odrębnymi, choć mieszczącymi się we wspólnej płaszczyźnie zmiany stosunku pracy nauczyciela mianowanego, instytucjami prawnymi. Obie stanowią okresy usprawiedliwionej nieobecności w pracy. Celowe jest udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia nauczycielowi przebywającemu w stanie nieczynnym, np. ze względu na treść art. 20 ust. 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 ze zm.). Przepis ten nakłada na dyrektora szkoły obowiązek „przywrócenia do pracy” w pierwszej kolejności nauczyciela pozostającego w stanie nieczynnym, a „odmowa podjęcia pracy powoduje wygaśnięcie stosunku pracy z dniem odmowy”. Korzystanie z urlopu dla poratowania zdrowia usprawiedliwia odmowę podjęcia pracy, zapobiegając tym samym wcześniejszemu, niż przewidziane w ust. 6, wygaśnięciu stosunku pracy. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy odniósł się także do możliwości stosowania do nauczyciela art. 41 KP. Sąd Najwyższy stwierdził, że pozostawanie w stanie nieczynnym przez okres sześciu miesięcy powoduje wygaśnięcie stosunku pracy (art. 20 ust. 6 i art. 26 ust. 1 pkt 5 Karty Nauczyciela). Ustanie stosunku pracy jest w tym przypadku ustawowym następstwem upływu czasu – następstwem, którego nie można zmienić odmienną wolą stron. Skoro wygaśnięcie stosunku pracy nie jest skutkiem oświadczenia woli pracodawcy o przeniesieniu w stan nieczynny, to do ochrony trwałości stosunku pracy nauczyciela (ochrony przed skutkami upływu czasu) nie mogą być stosowane przepisy ograniczające dopuszczalność dokonywania przez pracodawcę czynności rozwiązyjących stosunek pracy (np. wypowiedzenia). Nie może podstawy takiej ochrony stanowić ani wprost, ani odpowiednio, ani per analogiam art. 41 KP. Przepis ten nie ma w ogóle zastosowania do nauczycieli mianowanych. Karta Nauczyciela zawiera przepisy szczególne w rozumieniu art. 5 KP, wobec czego przepisy Kodeksu pracy mogą mieć zastosowanie do stosunku pracy nauczycieli tylko w zakresie nią nie uregulowanym. Także odesłanie do Kodeksu pracy z art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela nie stanowi podstawy prawnej dla stosowania art. 41 KP w odniesieniu do nauczycieli mianowanych. Regulacja dotycząca sposobów i trybu nawiązania, zmiany oraz rozwiązania

stosunku pracy nauczyciela mianowanego jest bowiem w Karcie Nauczyciela zupełna. Nadto, art. 41 KP chroni przed dokonaniem czynności rozwiązującej umowę o pracę (złożeniem oświadczenia woli o wypowiedzeniu), a nie przed skutkami takiej czynności (rozwiązaniem stosunku pracy w następstwie wypowiedzenia). Wreszcie, przepis ten dotyczy tylko wypowiedzenia i to umowy o pracę. Nie można go więc odnosić do wszelkich zdarzeń prawnych powodujących ustanie umownego stosunku pracy, a bezpośrednio także do wypowiedzania pozaumownych stosunków pracy. Poza tym, ochrona trwałości stosunku pracy przewidziana w art. 41 KP nie ma charakteru bezwzględny w takim znaczeniu, że uchyla ją w niektórych sytuacjach sam ustawodawca (np. art. 41¹ § 1, art. 70 § 1 KP). Wszystkie te argumenty dotyczą też sytuacji, gdy w chwili dokonania przeniesienia w stan nieczynny lub w momencie jego rozpoczęcia nauczyciel jest nieobecny w pracy z przyczyn usprawiedliwionych (por. też wyrok z dnia 1 lutego 2000 r., I PKN 513/99, OSNAPiUS 2001 r. nr 12, poz. 413; wyrok z dnia 2 września 1999 r., I PKN 225/99, OSNAPiUS 2000 r. nr 24, poz. 896; OSP 2001 r. z. 6, poz. 99 z glosą A. Dubowik i wyrok z dnia 17 listopada 1998 r., I PKN 438/98, OSNAPiUS 2000 r. nr 1, poz. 10).

Sąd Najwyższy rozpoznający niniejszą sprawę w pełni te poglądy podziela. W kontekście zarzutów kasacji należy jeszcze dodatkowo stwierdzić, że wykładnia ta nie prowadzi do obejścia art. 23 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela, gdyż przepis ten dotyczy rozwiązania stosunku pracy uzasadnionego innymi przesłankami niż przeniesienie w stan nieczynny. Rozwiązanie to uzasadnione jest niezdolnością nauczyciela do pracy i dla możliwości jego dokonania nie muszą wystąpić żadne przyczyny po stronie pracodawcy, a w szczególności wymagane dla przeniesienia w stan nieczynny zmiany organizacyjne powodujące zmniejszenie liczby oddziałów w szkole lub zmiany planu nauczania uniemożliwiające dalsze zatrudnianie nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć albo całkowita lub częściowa likwidacja szkoły (art. 20 ust. 1). Są to więc dwie różne instytucje prawne, których stosowanie oparte jest na odmiennych przesłankach. Nie jest również zasadne twierdzenie odwołujące się do preambuły Karty Nauczyciela oraz do ochrony przewidzianej w art. 41 KP i art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.), że wykładnia, iż nauczyciel może być przeniesiony w stan nieczynny narusza zasadę równości wobec prawa (tak należy rozumieć twierdzenie, że stawia go w gorszej sytuacji prawnej, por. art. 11² KP). Rze-

czywiście oznacza ona pewne pogorszenie sytuacji nauczyciela mianowanego względem innych pracowników. Jednakże nauczyciel przeniesiony w stan nieczynny jest w całkiem innej sytuacji i inne są przesłanki tego przeniesienia (ograniczone do ściśle określonych sytuacji, w których dalsze zatrudnianie nauczyciela jest niemożliwe). Powód próbuje więc ujednoczyć sytuację podmiotów, które z przyczyn racjonalnych są przez ustawodawcę traktowane odmiennie. Przykładowo, pogorszenie sytuacji nauczyciela jest rekompensowane pobieraniem przez niego wynagrodzenia zasadniczego przez okres 6 miesięcy, mimo że pracy nie wykonuje (por. art. 80 KP).

Z tych względów kasacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 393¹² KPC. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na mocy art. 102 KPC.

=====